

Nr 152

Av herr **Blomquist m. fl.**, *angående undervisningen i allmänna läroämnena vid försvarets skolor.*

(Lika lydande med motion nr 209 i Andra kammaren)

För att Sveriges försvarsmakt skall vara så välutrustad som möjligt inköper vi från utlandet eller tillverkar inom landet bl. a. mycket komplicerad teknisk krigsmateriel av olika slag för mycket stora belopp. Den dyrbara materielen måste kunna utnyttjas på effektivaste sätt. Befälet av alla grader måste därför ha en sådan utbildning, att de på ett begripligt sätt kan till de värnpliktiga lära bort icke blott materielens användning utan även i många fall förklara dess tekniska funktion. Den militärtekniska utvecklingen har medfört, att krigsmaktens befäl av alla grader i denna sin »lärarverksamhet» ställes inför mera invecklade problem än vad förhållandet var för endast några få år sedan. I den militära »lärarverksamheten» fordras numera bl. a. mycket goda teoretiska kunskaper i en mångfald tekniska ämnen — kunskaper som ej är underlägsna dem, vilka fordras i civil verksamhet. Den militära tekniska och taktiska utvecklingen går dessutom så snabbt att försvarsmaktens befäl (utbildare) nu ofta måste genomgå en kontinuerlig, tidvis ganska omfattande och genomgripande omskolning för att vara fullt skickade för sina viktiga uppgifter. För att kunna tillgodogöra sig bl. a. tekniska kunskaper och att därefter kunna lära bort dessa kunskaper fordras icke föraktliga insikter i vissa civila ämnen, s. k. allmänna läroämnena.

På grund av det civila skolväsendets utveckling anser många, att t. ex. det nutida underbefälet vid militäranställningens början har ett bättre utgångsläge i fråga om kunskaper i allmänna läroämnena än sina föregångare med hänsyn till militärtjänstens krav. Man tror sålunda, att det numera är mer eller mindre obehövt med undervisning i dessa ämnen vid underbefäls-skolorna. Uppfattningen kan knappast vara riktig. Behovet av dylik undervisning inom försvarsmaktens ram synes tvärtom ha ökat. Motivet för denna undervisning är emellertid nu helt annorlunda än tidigare. Då var det hänsyn till kraven vid underbefälens återgång till civil verksamhet som i huvudsak bestämde undervisningens innehåll. Nu är det utvecklingen på det militärtekniska området som är avgörande för innehållet. De civila skolornas huvudsakliga uppgift är att ge allmänna kunskaper i grundläggande läroämnena så att det finns en rent allmän grund att bygga vidare på för

speciell yrkesutbildning. Till följd härav synes det därför nödvändigt att försvarsmakten — med hänsyn till sina krav — ordnar den undervisning i allmänna läroämnen som fordras såsom grund för att dess befäl av olika grader med framgång skall dels själva kunna tillgodogöra sig den militära yrkesutbildningen och dels vara bl. a. framgångsrika lärare för de värnpliktiga.

Ur samhällets synpunkt måste den materiella upprustningen av försvaret sålunda samtidigt följas av en personell för att de totala ansträngningarna skall ge maximalt resultat. Detta resultat är till största delen beroende av de olika befälskategoriernas totala kunnighet på sin nivå. Kvaliteten inom varje befälskategori är emellertid i stor utsträckning beroende av rekryteringsunderlagets kvalitet. Hittills synes rekryteringsunderlagets kvantitet icke alltid varit sådan, att kvaliteten i fråga om civila grundkunskaper kunnat anses såsom fullt tillräcklig. Försvarsmakten har bl. a. därför varit och kommer sannolikt med hänsyn till ökade militära krav att alltjämt vara tvungen att inom sin ram för olika yrkeskategorier bedriva undervisning i vissa allmänna läroämnen för att befäl av alla grader skall kunna tillgodogöra sig den totala militärutbildningen. Hur utvecklingen på den civila skolans område härvidlag kan komma att inverka kan icke nu överblickas. Det kan emellertid i detta sammanhang erinras om att från olika håll, bl. a. från skolöverstyrelsen, har uttalats varningar för att i förskott taga ut ett framtida tänkt utbildningsresultat. Konkurrensen om de anställda tvingar t. ex. industriella och statliga företag till en egen skolning inom företagets ram för att utbilda de anställda inom respektive yrkesområde. Samma förhållande torde gälla beträffande försvarsmaktens personal.

Med hänsyn till militäryrkets särart är det angeläget att befälet på olika nivåer har en grundutbildning för fortsatt teoretisk yrkesutbildning, vilken ligger på ett högre plan än de värnpliktigas.

Det är förvånande att man, fastän försvarsmakten som sådan har en för hela vårt samhälle betydelsefull funktion att fylla, hittills icke i någon av våra militära skolutredningar synes ingående ha undersökt vilka kunskaper i allmänna läroämnen, som bör ingå i försvarsmaktens skolor bl. a. med hänsyn till den teoretiska militärtekniska utbildningen. Man är därför i stort sett illa underrättad om de verkliga behoven av dylik »civil» undervisning inom försvarsmaktens ram. Huru stort omfång av kunskaper i t. ex. naturvetenskapliga ämnen behövs, vad behöver man i psykologi, pedagogik, människokunskap, språkkunskaper o. s. v.? Även i de senaste årens civila skolutredningar synes försvarsmaktens företrädare varit representerade endast i mycket ringa utsträckning.

Redan 1961 begärde överbefälhavaren efter hörande av försvarsgrenscheferna och chefen för militärpsykologiska institutet i särskild skrivelse (skr Fst/PV 28/6 1961 nr 112: 1 PV) hos statsrådet och chefen för försvarsdepartementet en särskild utredning om bl. a. krigsmaktens skolväsende.

Överbefälhavaren underströk då angelägenheten av att en dylik utredning snarast kom till stånd. Vissa undersökningar har gjorts inom försvarets skolnämnd.

Ur samhällets synpunkt är det angeläget att icke blott effektiva utan även ekonomiska synpunkter beaktas i försvarsmaktens »civila» utbildning samt att densamma bedrivs på rationellaste sätt och under hänsynstagande till den »civila» skolans erfarenheter m. m. Från dessa utgångspunkter torde sålunda undersökning böra göras bl. a. om vilka allmänna kunskaper (ämnen och ämnesomfång) som kan anses erforderliga med hänsyn till de militära yrkeskraven, om det finnes någon skillnad i dessa krav mellan olika vapenslag och mellan försvarsgrenarna, om en centralisering kan genomföras försvarsgrensvis eventuellt till för försvarsmakten gemensamma skolor med därav följande bättre utnyttjande av lokaler, undervisningsmateriel och lärarpersonal.

Åberopande vad som anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att utredning skall verkställas beträffande undervisningen i allmänna läroämnen vid försvarsmaktens skolor, dock ej beträffande dess högskolor.

Stockholm den 25 januari 1966

Per Blomquist

Roland Lundberg

Sten Åkesson